

# Brist på ortopedingenjörer kan äventyra hjälpmedelsförsörjningen

Text: Astrid Källström Foto: Ortopedtekniska Branschrådet, OTB

---

Utvecklingen av ortopedtekniska hjälpmedel har under de senaste decennierna gjort stora framsteg. Det har stor betydelse för många med hjälpmedelsbehov som tack vare moderna och individuellt anpassade proteser kan leva ett så självständigt liv som möjligt. Men det finns en del faktorer som kan ställa till med problem för framtidens hjälpmedelsförsörjning.



**S**edan flera år är det väl känt att Sverige saknar ortopedingenjörer – en yrkesgrupp som utvecklar, konstruerar, designar och provar ut ortoser och proteser. Det är färdigheter som behövs för att kunna försörja patienter snabbt med rätt ortopedtekniskt hjälpmedel. Efter en amputation är det exempelvis mycket positivt för rehabiliteringen om protesförsörjningen kan ske så tidigt som möjligt. Men glappet mellan behov av och tillgång till ortopedteknisk specialkompetens blir allt större.

Antalet utbildade ortopedingenjörer har under en längre tid inte följt den demografiska utvecklingen som kännetecknats av en generell befolkningstillväxt och en allt större andel äldre invånare, däribland många med behov av ortopedtekniska hjälpmedel. Bristen på ortopedingenjörer är ett faktum som Raoul Augustsson, branschdirektör för Ortopedtekniska Branschrådet, OTB, är väl medveten om.

– Vi ser helt klart en utmaning när det gäller bemanning med ortopedingenjörer och till viss del även tekniker. Orsakerna till det är flera och vi arbetar på olika sätt för att kunna vända trenden. För några år sedan har vi exempelvis startat ett marknadsföringsprojekt som riktar sig med information om ortopedtekniska yrken till gymnasieskolor. Insatserna har lönat sig och numera fyller vi alla 30 utbildningsplatser på landets enda lärosäte i Jönköping, säger Raoul Augustsson och tillägger att fokuset framöver kommer att ligga på att minska antalet studenter som hoppar av studierna.

### Fler behöver stanna kvar i yrket

Aspekter som konkurrensen till yrket civilingenjör, snäva karriärmöjligheter som färdigutbildad ortopedingenjör samt bättre arbetsvillkor och löner i Norge gör att vissa väljer att inte fullfölja sin utbildning, att inte stanna kvar i yrket

eller att arbeta som ortopedingenjör i grannlandet.

– Norge har själv 50 procent lägre utbildningsvolym än Sverige men ett stort behov av ortopedingenjörer. Därför diskuterar vi just nu tillsammans med våra norska kollegor från Ortopedtekniske Virksomheters Landsförbund möjligheterna till att öka antalet utbildningsplatser i Sverige och Norge för att säkerställa framtida behov av ortopedingenjörer, säger Raoul Augustsson.

Enligt Socialstyrelsens rapport *Tillgång på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal samt tandvårdspersonal* (2025) låg antalet legitimerade ortopedingenjörer 2024 på 3 ingenjörer per 100 000 invånare. Jämförelsevis var den totala siffran legitimerade fysioterapeuter 135 per 100 000 invånare.

Socialstyrelsens siffror är illavarslande för en framtida hjälpmedelsförsörjning. Om trenden inte kan brytas finns det en stor risk för att personer med behov av ortopedtekniska hjälpmedel får en sämre livssituation, däribland Personskadeförbundet RTP:s medlemmar.

### Bättre löner och större fokus på yrkets potential

Det behövs fler saker för att göra yrket mer attraktivt. Raoul Augustsson betonar vikten av bättre karriärvägar och löner, jämförbara med villkoren i liknande hälso- och sjukvårdsyrken.

– Det är svårt att konkurrera med stora företag som anställer civilingenjörer förstås. Men det är väldigt viktigt att branschen gör vad den kan och erbjuder löner i höjd med det som en fysioterapeut eller arbetsterapeut kan tjäna. Samtidigt ska man inte bara titta på det materiella. När vi har kontakt med gymnasieelever eller studerande lyfter vi branschens möjligheter, exempelvis inom produktutveckling, att skapa och arbeta med innovativa lösningar för personer med hjälpmedelsbehov.

Men även andra ”mjuka” värden har betydelse i sammanhanget, menar branschdirektören.

– Inom OTB driver vi ett projekt som vi kallar *Värdet av ortopedteknik*. Diskussioner om ortopedteknik och hjälpmedel handlar ofta om kostnader, till exempel: Vad kostar det att försörja en person med amputation med en bra protes? Vad kostar ortopedteknikerns arbete, och så vidare. Men i det här projektet så vänder vi perspektivet och pratar om värdet för samhället, värdet för patienten och framför allt nyttan för patienten och nyttan för samhället.

### Ansträngd ekonomi blir ett hinder

Pengarna styr, och det är många regioner som har en stram budget. Oftast ser beslutsfattarna på dagens kostnad, utan att ta med i beräkning att till exempel ett dyrare hjälpmedel kan vara förutsättningen för ett aktivt liv och egen försörjning. Med andra ord: det som är kostsamt att investera i idag kan spara stora utgifter imorgon. Eftersom de ekonomiska ramarna ser olika ut från region till region varierar avgifter för hjälpmedel.

– Det är bara att gå in på 1177.se och titta på egenavgifter för ortopedteknik för att se att det finns stora skillnader, beroende på i vilken region någon bor i. Ortopedtekniska skor för diabetiker erbjuds gratis i vissa regioner medan andra tar ut en avgift på 400 kronor för det första paret. Och så är det även med andra hjälpmedel, till exempel proteser som kan vara mycket dyra att tillverka.

– Vi engagerar oss mycket i frågor som rör ojämlikhet i kostnader och tillgång till hjälpmedel. Det är jätteviktigt att myndigheterna och regionerna förstår nyttan och värdet av väl fungerande och individuellt anpassade hjälpmedel, säger Raoul Augustsson.

En jämlik tillgång till moderna och individuellt anpassade hjälpmedel i hela landet är utifrån *Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* ett måste för att uppnå inkludering och full delaktighet. Och för det behövs fler ortopedingenjörer. ●